

8. *Сергеев В. И.* Логистика в бизнесе: Учебник. — М.: ИНФРА — М, 2001. — 608 с.
9. *Сток Дж. Р., Ламберт Д. М.* Стратегическое управление логистикой: Пер. с 4-го англ. изд. — М.: ИНФРА-М, 2005, XXXII. — 797 с.
10. *Уортес Д.* Логистика. Управление цепью поставок: Пер. с англ. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. — 503 с.
- Статтю подано до редакції 25.06.10 р.

УДК 338.46

І. М. Царук, провідний економіст,
Рада по вивченню продуктивних сил України
НАН України

МАТЕРІАЛЬНО-ПОБУТОВА СФЕРА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

АНОТАЦІЯ. Досліджено основні проблеми функціонування матеріально-побутової сфери України в умовах фінансово-економічної кризи та запропоновано можливі напрями її подальшого розвитку.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: матеріально-побутова сфера, фінансово-економічна криза, добробут населення

АННОТАЦИЯ. Исследовано основные проблемы функционирования материально-бытовой сферы Украины в условиях финансово-экономического кризиса и предложено возможные направления ее дальнейшего развития

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: материально-бытовая сфера, финансово-экономический кризис, благосостояние населения

SUMMARY. Investigate the basic problems in the functioning of material and consumer sphere in Ukraine in the financial and economic crisis and suggest possible ways of its further development.

KEY WORDS: and consumer sphere, financial and economic crisis, welfare of population.

Соціальні аспекти ринкових перетворень набувають нового значення в період бурхливого розвитку світових глобалізаційних процесів, інтеграції країн до світового співтовариства, формування інформаційного суспільства. Основною метою суспільного прогресу, критерієм піднесення держави стає людський розвиток, який передбачає гідне життя для всіх людей, подолання бідності, поліпшення якості людських ресурсів, зростання людських здібностей та можливостей, створення умов для реалізації потенціалу кожного громадянина, і в кінцевому рахунку підвищення матеріального та духовного добробуту населення. Безперечно, важлива роль у цьому процесі відводиться соціальній сфері, яка виконує відтворювальну функцію населення, адже життя та діяльність людини пов'язані із соціальною сферою від самого її народження. Її призначення — задоволення особистісних потреб населення, створення можливостей соціальної мобільності, гарантування необхідного рівня соціального захисту, розвиток соціальної, трудової та підприємницької активності, забезпечення можливості самореалізації людини, свободу вибору прикладання своїх здібностей.

Важливою складовою соціальної сфери є матеріально-побутова, функціонування якої спрямоване на створення певних матеріальних умов життєдіяльності людини, забезпечення побутових умов. Вона слугує умовою відтворення людини в цілому, створюючи послуги, які надають можливість скоротити витрати часу на ведення домашнього господарства та побутове обслуговування.

В умовах розгортання фінансової кризи в сфері матеріально-побутового обслуговування населення виникло чимало проблем. Так, побутове обслуговування населення (ремонт холодильників, телевізорів, пошив та ремонт одягу, взуття, хімчистка, прання, ремонт житла тощо) взагалі перестало існувати як галузь (велика кількість підприємств перестала фізично існувати або дійшла до стадії банкрутства). Крім того, значна частина підприємств побутового обслуговування є такими лише за звітністю, а займаються іншими видами діяльності. У теперішній час сформувались монопольно високі ціни на побутові послуги у зв'язку з відсутністю конкуренції через ліквідацію масової мережі побутового обслуговування, а, отже, їх масової пропозиції. Таким чином, більшість зазначених послуг не є доступними для споживачів за реальними цінами. В сільській

місцевості мережа побутового обслуговування взагалі ліквідована. Зазначені послуги надаються, як правило, «народними умільцями», діяльність яких не є сертифікованою та ліцензованою, крім того, не оподатковується.

Вагомою проблемою функціонування підприємств матеріально-побутового обслуговування є недостатність власних оборотних коштів, складна процедура отримання приміщень та висока орендна плата; обтяжливість та нерегульованість на законодавчому рівні системи оподаткування, і, як наслідок, поява значної кількості осіб, що працюють на ринку торгівлі та надання послуг нелегально; недостатня кількість сервісних центрів по обслуговуванню споживачів щодо ремонту складно-технічної побутової техніки; наявність торгових площ та стихійних торговельних місць, які не відповідають Правилам торгівлі та ветеринарно-санітарним правилам; низький рівень оплати праці та погіршення соціального захисту зайнятих у значній частині матеріально-побутової ланки; незадовільний платоспроможний попит населення на послуги і товари соціального призначення, в тому числі зумовлений змінами в структурі його витрат, а саме їх переміщенням на користь послуг і товарів, плата за які має обов'язковий характер.

Функціонування матеріально-побутової сфери відповідно до соціально-економічних потреб суспільства та прогресивних тенденцій розвитку людства неможливе без інноваційної складової. Інновації виникають у системі економічних відносин і самі комплексно впливають на хід розвитку економіки, а тому надзвичайно важливим є виявлення і дослідження механізму цього впливу. Інноваційна політика у матеріально-побутовій сфері має формуватися з урахуванням світових тенденцій інноваційного розвитку, поточного стану розвитку інноваційних процесів у національній економіці.

Напрямами подальшого розвитку матеріально-побутової ланки соціальної сфери можуть бути: легалізація несанкціонованих об'єктів сфери торгівлі та побуту з визначенням подальшого їх функціонування, припинення стихійної торгівлі; стандартизація послуг у роздрібній торгівлі (шляхом урахування рівня розвитку науки і техніки, екологічних вимог, економічної доцільності та ефективності виробництва для виробника, користі й безпеки для споживачів і держави в цілому; гармонізації з міжнародними, регіональними, а за необхідності — з національними стандартами інших країн; взаємозв'язку і

узгодженості нормативних документів усіх рівнів; придатність останніх для сертифікації продукції; участі у розробці нормативних документів усіх зацікавлених сторін — розробників, виробників, споживачів, органів державної виконавчої влади); перетворення стихійних ринків на сучасні торговельні комплекси шляхом реконструкції та впорядкування територій, на яких вони розташовані (дозволить збільшити надходження до місцевих бюджетів від ринкового збору); стимулювання збуту: фінансові засоби стимулювання збуту (знижки, гарантія повернення грошей, надання безкоштовної продукції або послуг, бонуси, купони тощо); соціалізація торгівлі шляхом сприяння та підтримки організації обслуговування соціально незахищених верств населення: ветеранів, багатодітних сімей, дитячих, шкільних установ, студентів; подальший розвиток франчайзингових і незалежних мереж швидкого приготування їжі, доступної широким верствам населення; розвиток особливих форм торгівлі (комісійна торгівля непродовольчими товарами, торгівля вживаними товарами (стокова торгівля), створення дисконтних магазинів, продаж товарів у розстрочку, поштова та електронна торгівля); формування на комерційних засадах місцевих державних замовлень органами місцевого управління; реалізація місцевих програм щодо інституціалізації тіньового сектору побутового обслуговування в області на засадах заохочення само зайнятих у цій сфері до офіційного відкриття власного бізнесу (надання міні кредитів, пільгові умови оренди приміщення, звільнення від частини оподаткування на період близько трьох років тощо); заохочення місцевих підприємців до створення мережі мініпідприємств самообслуговування; впровадження виїзної форми побутового обслуговування населення (ремонт взуття, одягу, побутових приладів тощо).

Література

1. Соціальний розвиток України: сучасні трансформації та перспективи / [С. І. Бандур, Т. А. Заяць, В. І. Куценко та ін.]; за заг. ред. Б. М. Данилишина. — [2-ге вид.]. — Черкаси: Брама-Україна, 2006. — 620 с.
2. *Куценко В. І.* Соціальна сфера: реальність і контури майбутнього (питання теорії і практики): [монографія] / Куценко В. І. ; за ред. Б. М. Данилишина. — Ніжин : ТОВ «Видавництво Аспект-Поліграф», 2008. — 818 с.

3. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 16 січ. 2003 р. № 433–IV / Верховна Рада України. — Офіц. вид. // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 13. — (Бібліотека офіційних видань).

4. Федоренко В. Г. Інвестознавство: Підручник / Федоренко В. Г. — [3-є вид.]. — К.: МАУП, 2004. — 480 с.

5. Інновації: проблеми науки та практики: монографія / Харківський національний економічний ун-т; НАН України; Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку. — Х. : ІНЖЕК, 2007. — 208 с.

6. Дайновський Ю. А. Товарна інноваційна політика: навч. посіб. / Дайновський Ю. А. — Л.: Видавництво Львівської комерційної академії, 2008. — 312 с.

7. Безчасний Л. К. Інноваційна складова економічного розвитку / [Безчасний Л. К., Мельник В. П., Білоцерківець О. Г. та ін.]; відп. ред. Л. К. Безчасний. — К.: Інститут економіки НАН України, 2000. — 262 с. Статтю подано до редакції 07.06.10 р.

УДК 330.342.146

Л. Г. Богуш, канд. екон. наук,
РВПС України НАН України

СОЦІАЛЬНІ ІНСТИТУТИ ЯК ФАКТОР СТРУКТУРУВАННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОГО ПРОСТОРУ

АНОТАЦІЯ. Досліджуються зміст і функції соціальних інститутів як фактору структурування та забезпечення сталого розвитку регіонального простору; визначено підходи до розподілу повноважень у реалізації державних соціальних зобов'язань.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: соціальні інститути, соціальна сфера, соціальна політика; регіон, регіональна політика; соціально орієнтована ринкова економіка, конкурентоспроможність, сталий розвиток.

АННОТАЦИЯ. Исследуются содержание и функции социальных институтов как фактора структурирования и обеспечения устойчивого развития регионального пространства; определены подходы к разделению полномочий в реализации государственных социальных обязательств.